

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
 MmV@eduskunta.fi

Pyyntö 13.4.2018
 HE 14/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi

Yleistä

Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tavoitteena on tuottaa olennaista tietoa ja ratkaisuja kestävästä ympäristöstä ja yhteiskunnan rakentamiseen sekä vastata ennakoivasti yhteiskunnan muuttuviin tieton tarpeisiin. SYKE vastaa nykyisin useiden ympäristötietovarantojen ja – järjestelmien valtakunnallisesta ylläpidosta. SYKEN avoimen datapolitiikan mukaisesti tiedot ovat avoimesti saatavilla.

Kyseisten tietojen varassa voidaan huolehtia useista alueellisesti tarpeellisista tietopalveluista sekä lukuisista EU-säännösten tai kansainvälisten sopimusten edellyttämistä kansallisista raportoinneista. Nykyisellään tietojen keskeisiä käyttäjiä ovat ELY-keskukset, maakuntien liitot ja kunnat sekä erilaiset kansalaisyhteisöt ja yritykset.

Keskeiset näkemykset

1) Maakuntien ja SYKEN yhteistyö sekä SYKEN tehtävät palvelujen tuottamisessa on otettu varsin hyvin huomioon maakuntauudistukseen liittyvissä lakiesityksissä.

2) SYKEN palvelut maakunnille sekä kansalliset raportoinnit vesi- ja ympäristökysymyksissä perustuvat jatkossa suurelta osin maakuntien tuottamaan tietoon. Tällaisia tietoja ovat mm. pinta- ja pohjavesien laatua, vedenkorkeutta ja virtaamia, luontotyyppien ja lajien esiintymistä ja tilaa koskevat tiedot sekä alueiden käyttöä ja rakennettua ympäristöä kuvaavat tiedot.

SYKE pitää erittäin tärkeänä, että maakunnat huolehtivat ympäristön seurannan järjestämisestä, edelleen toimitettavan datan ja tiedon oikeellisuudesta sekä toimittamisesta kansallisiin mm. SYKEssä ylläpidettäviin tietojärjestelmiin.

3) Maakuntien yhteistyö vesistöalueilla

Merkittävä osa Suomen vesistöistä jakautuu usean suunnitellun maakunnan alueelle. Nykyisin vesitalouteen ja vesienhoitoon liittyvissä tehtävissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö SYKEN kanssa toimii hyvin. Tämän ansiosta mm. EU - lainsäädännöstä johtuvat tehtävät ja raportointivelvoitteet on pystytty hoitamaan tehokkaasti.

SYKE korostaa sitä, että yhteistyö luonnonmaantieteellisesti muodostuneilla vesistöalueilla on tärkeää turvata myös maakuntauudistuksen jälkeen.

4) Viranomaisten mahdollisuus valittaa viranomaisten päätöksistä

Valtioneuvoston kanslian rahoittaman *Alueidenkäytön suunnittelu ja maakuntauudistus (AA-MU)*-hankkeen yhteydessä on tarkasteltu oikeudellisesta näkökulmasta viranomaisten roolien muutosta maakuntauudistuksen yhteydessä. Erillistarkastelun keskeinen johtopäätös oli, että maankäyttöön liittyvän hallinnon lainalaisuutta tai perusoikeuksien toteutumista ei valvota jatkossa miltään taholta koordinoitusti. Viranomaisten valitusoikeudet muodostuvat selvityksen mukaan vain sektorikohtaisesti. Myös korkein hallinto-oikeus ja oikeusasiamies ovat kiinnittäneet huomiota viranomaisten valitusoikeuksien rajaamiseen.

SYKE pitää tärkeänä, että asiantuntijoiden näkemykset otetaan huomioon jatkovalmistelussa.

5) Ympäristönsuojelun tietojärjestelmäkokonaisuus

Useissa hallituksen esitykseen kuuluvissa lakiehdotuksissa on viitattu ”ympäristönsuojelun tietojärjestelmään”. Kyseinen ympäristönsuojelun tietojärjestelmä on todellisuudessa monimutkainen kokonaisuus eri virastojen ylläpitämiä tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Kokonaisuutta on kuvattu karkealla tasolla maakuntien viitearkkitehtuurityön yhteydessä.

SYKE pitää tärkeänä, että kyseistä tietojärjestelmäkokonaisuutta ja siihen liittyviä prosesseja kehitetään pitkäjänteisesti siten, että maakunnilla ja muilla toimijoilla on jatkossa käytettävissään luotettavaa, ajantasaista ja yhteiskäyttöistä tietoa.

SYKE pitää tarpeellisena, että lakien perusteella annettavissa Valtioneuvoston asetuksissa tarkennetaan, miten tiedot tulee toimittaa, jotta valtakunnallisesti ylläpidettävien tietosisältöjen laatu, ajantasaisuus ja yhteiskäyttöisyys voidaan varmistaa.

6) Viranomaisten tarvitseman tiedon maksuttomuus

Useissa hallituksen esitykseen liittyvissä lakiesityksissä on todettu, että viranomaisten tarvitseman tiedon tulee olla maksutonta. Tätä voidaan pitää sekä yleisen edun ja kestävä kehityksen kannalta hyvänä.

SYKE kiinnittää huomiota siihen, että datan ja tiedon vastaanotto, ylläpito ja jalostaminen merkitykselliseksi tiedoksi sekä tiedon jakelu erilaisine lisenssi- tms. kuluineen aiheuttavat kuitenkin merkittäviä kustannuksia. Tiedon maksuttomuus edellyttää prosessin kustannusten kattamista budjettivarojen avulla, jotta toiminta olisi kestävällä pohjalla.

7) Ympäristöministeriö asetti 5.6.2017 työryhmän laatimaan esityksen Suomen ympäristökeskukselle määrättyjen julkisten hallintotehtävien ja näihin tehtäviin liittyvien tietojärjestelmien tarkoituksenmukaisimmasta sijoittumisesta aluehallinnon uudistuksen astuessa voimaan 1.1.2020 (YM14/052/2017).

Nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä ei ole käsitelty edellä mainittuja tehtävien mahdollisia siirtoja SYKEstä valtion lupa- ja valvontavirastolle.

Yksityiskohtaiset ehdotukset

1) Laki Suomen ympäristökeskuksesta

Hallituksen esityksessä esitetään, että Suomen ympäristökeskus tuottaa toimialan asiantuntijapalveluja ympäristöministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle, Valtion lupa- ja valvontavirastolle sekä maakunnille.

SYKE tukee esitettyä muutosta.

SYKE ehdottaa lisäksi, että lakia Suomen ympäristökeskuksesta täydennetään pykälällä, jossa todetaan, että *Suomen ympäristökeskuksen suoritteista ja tilauksesta tehtävistä, joita koskevista maksuista ei ole säädetty erikseen, säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992).*

Muutoksen jälkeen SYKEN asema olisi tältä osin lainsäädännöllisesti yhdenmukainen maakuntia palvelevia muiden tutkimus- ja asiantuntijalaitosten kanssa.

Lausunnon valmisteluun ovat Suomen ympäristökeskuksessa osallistuneet kehittämisspäällikkö Markku Mäenpää, kehittämisspäällikkö Kimmo Silvo, kehittämisspäällikkö Riitta Teiniranta, kehittämisspäällikkö Jukka-Pekka Jäppinen, ryhmäpäällikkö Kari Oinonen sekä palvelujohtaja Harri Juvonen.